

ሰለስተ ጉባኤታት መንፈስ ቅዱስ

ዲ.ዶር ብርሃነ ሰዩም

ሐምሌ 2007

አትላንታ

ታሪኽ ቤተክርስቲያን

- ዘመነ ሐዋርያት
- ዘመነ ሰማኢታት
- ዘመነ ሊቃውንቲ

ታሪኽ ቤተክርስቲያን

○ ዘመነ ሓዋርያት

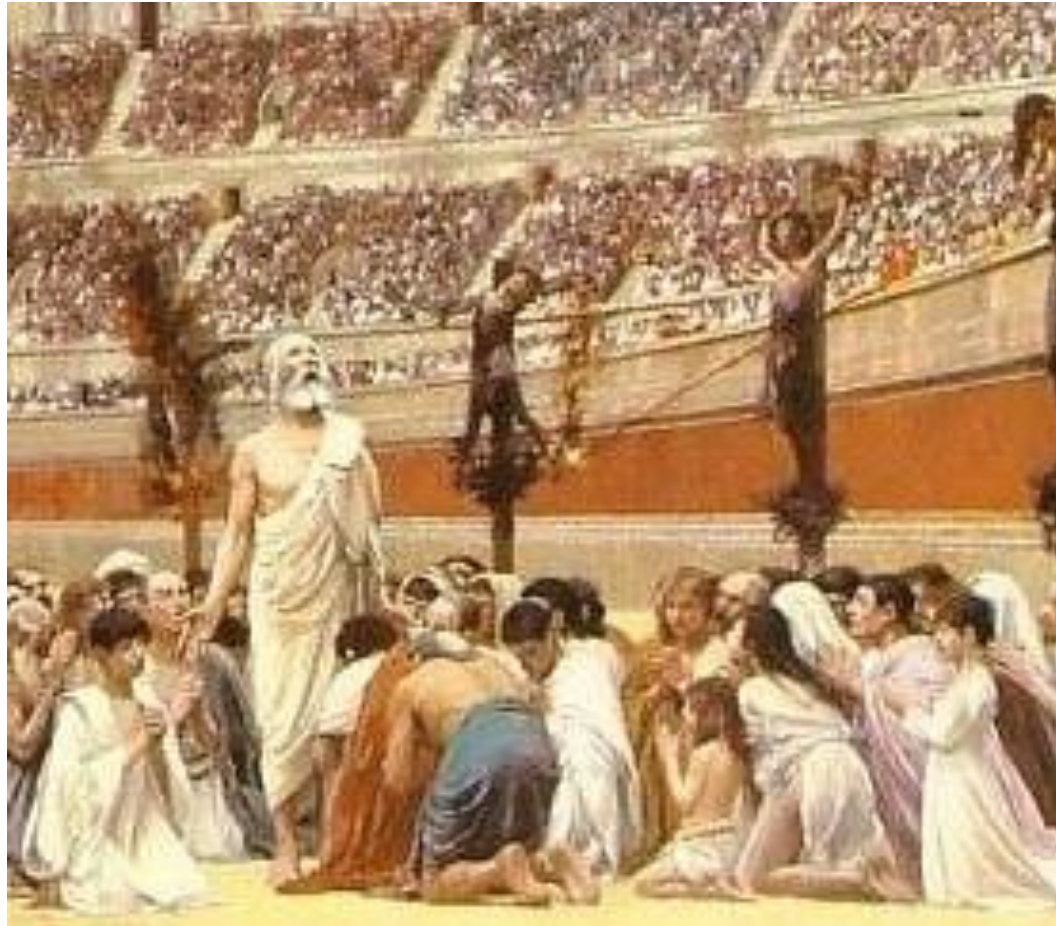
○ ዘመነ ሰማዕታት ክሳብ 313

- ቤ/ክ ኣብ ሰደት ኔራ
- ብዙሕ መስዋእትነት ከፈላ

○ ዘመነ ሊቃውንቲ

- ቤ/ክ ብ313 ኣብ ሚላኖ ነጻነት ተኣወጀላ
- ቤ/ክ ክትሰብኽ ክትምህር ጀመረት
- ቤ/ክ ናይ ገዛእ ርእሳ መራሕትን ሕግን ገበረት
 - ምትእትታው ንጉሳውያን መራሕቲ
 - ናፅነት ናይ ምስባክ ወንጌል ፀገም ፈጢርላ







እግዚአብሔር አፍ አንበሳ ዓጾወ

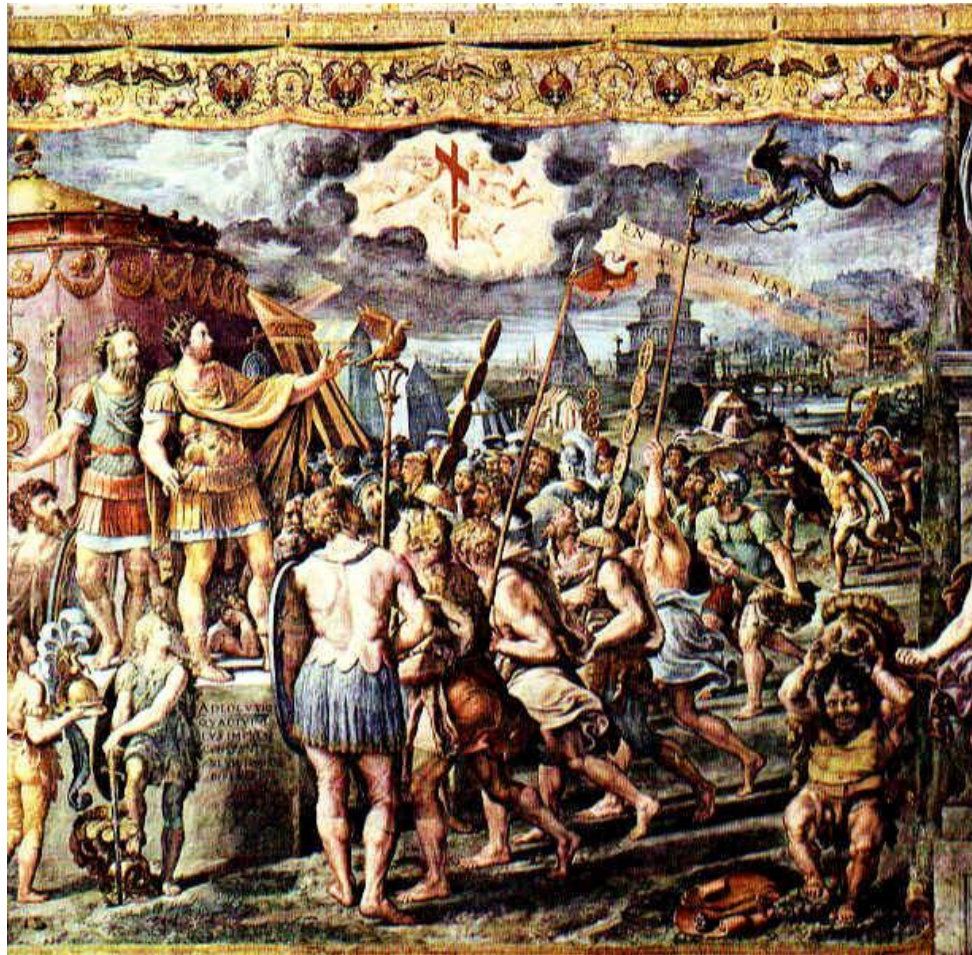




ክርስቲያናት ብሓዊ ክነዱ ክለዉ

ንጉስ ቄስጦንጢኖስ

- ኣብ 289 ዓ/ም ኣብ ሜሳ ናይ ሎሚ ዩጎዝላቪያ ተወሊዱ
- ኣቡኡ **ኮንስታንቲስ** ኣዲኡ **ሄለን**
- ኣብ 312 ክርስትና ተቐቢሉ
 - ንናይ ኣቡኡ ኣምላኽ ይልምን ኔሩ
 - ራእይ ናይ መስቀል ኣብ ሰማይ ርእዩ
 - ንኮንስታንቲኖፕል መስሪቱ
 - ንክብሱ ከም ሃዋርያት ይቆፅሩ ኔሩ



ንጉስ ቄስጦንጢኖስ

- ንቤ/ክ ዓቢ ሰላም አምጸላ
- ክርስትያናት ከም ሙሴ ከም ዳዊት ጌሮም ተቐበልዎ
- ቤ/ክ ሰላም ምስ ረኸበት ብዛዕባ ስነ-መለኮት ከተስተንትን ጀመረት
 - ናይ ሰላሴ ሓድነትን ሰልስተነትን
 - ናይ ክርስቶስ አምላኽነት

ናይ ኣርዮስ ምልዕዓል

- ኣብ/ኣቦ መጀመርታን መወዳእታን የብሉን
- ወልድ/ወሉድ ግን ድሕሪ ኣቦ እዩ መጺኡ - መጀመርታ ኣለዎ
- ወልድ ብኣብ ዝተፈጥረ
 - “ትቤ ጥበብ ፈጠረኒ መቅድመ ኹሉ ተግባሩ” ምሳሌ8:23
- እዚ ክሕደት እዚ ብኣርዮስ ተኣታተወ

ናይ ኣርዮስ ምልዕዓል

○ ኣርዮስ

- ዓሌቱ ግሪኻዊ ትውልዱ ሊብያ
- መንፈሳዊ ትምህርቲ ኣብ ግብጽን ኣንጾኪያን ዝፈጸመ

○ ኣርዮስ ብዙሕ ሰዓቢ ረኸበ

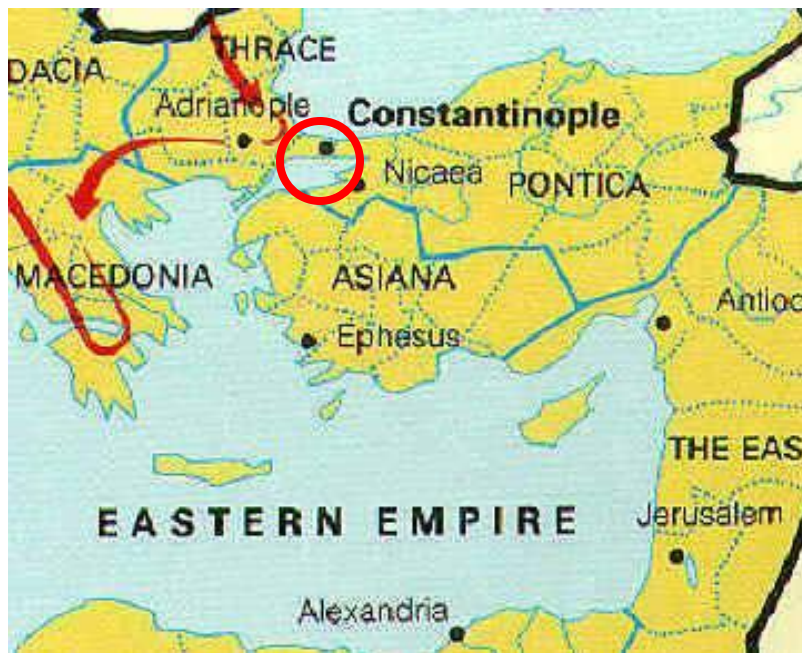
- ንምርዳኡ ቐሊል ስለ ዝኾነ
- ምስቲ ሽዑ ዝነበረ ግሪኻውያን እምነት ይሳነ ስለዝኾነ - **ኣምላኽ**
ኣይወልድ/ኣይውለድ

ናይ ኣርዮስ ክሕደት

- ምስቲ ናይ ክርስትና እምነት ግጭት ፈጠረ
 - ክርስቶስ ቃል ኣምላኽ እዩ
 - ብመለኮቱ ምስ ኣብ ማዕረ
 - ፍጹም ኣምላክ ፍጹም ሰብ ከምዝኾነ - ከምዚ ተዘይከውን ድሕነት ኣይምተረኽበን
- ፓትሪያርክ እለ እስክንድሮስ ኣብ ኣለክሳንድሪያ ኣብ 321 ዓ.ም ዝጸውዖ ጉባኤ ኣርዮስ ተውገዘ
- ኣርዮስ ነቲ ውግዘት ኣይተቀበሎን - መሊሱ ሰዓብቲ ወሰኽ

ናይ ኒቕያ ጉባኤ

- ኒቕያ ኣብ ቱርኪ ትርከብ
- ንጉስ ቈስጢንጢኖስ ንኹሎም ሊቃውንቲ፡ ጳጳሳት፡ ካህናት፡ ኣቦታት ዓደመ፡ ኣርዮስውን ተዓደመ
- ነፍሲወከፍ ጳጳስ ክልተ ካህናትን ሰልስተ ኣገልገልትን ሓቢሮም ኣብቲ ጉባኤ ተኻፈልቲ ኔሮም
- 318 ጉባኤኛታት ተኻፊሎም
- ሲሶ ናይቶም ኩሎም ጳጳሳት



ናይ ኒቅያ ጉባኤ

- ፓትርያርክ እለ እስክንድሮስ (Alexander) ካብ ግብጺ 20 ጳጳሳት ሒዙ ተሳቲፉ
- ሓደ ካብቶም ምስ እለ እስክንድሮስ ኣብቲ ኣኼባ ዝተሳተፈ ሊቀ-ዲያቆን **ኣትናቴዎስ** እዩ
- ጉባኤ ብንጉስ ቆስጦንጢኖስ ተኸፊቱ
- ቐንዲ ኣጀንዳ ናይቲ ኣኼባ ብዛዕባ ኣርዮስ ዘበገሶ መናፍቕነት ውሳኔ ንምውሳን እዩ

ናይ ኒቕያ ጉባኤ

- ተሳተፍቲ እቲ ጉባኤ አፍልጦአም ብዛዕባ እቲ ዛዕባ ኣብ ሰልስተ ይምቀሉ

1. ናይ ክርስቶስ ኣምላኽነት ዝኣምኑ

- ናይ ግብጺ፡ እየሩሳሌም፡ ኣንጾኪያ፡ወዘት ዝርከብዎም
- ብፍላይ ሊቀ-ዲያቆን **አትናቴዎስ** ብዙሕ ኣበርክቶ ጌሩ

2. ኣርዮስን ሰዓብቱን

- 20 ዝኾኑ ጳጳሳት ኔሮም

3. እቶም ዝበዝሑ ኣኼበኛታት

- ብዛዕባ ናይ ኣርዮስ ክሕደት ኣፍልጦ ዘይነበሮም

ውሳኔ ናይ ኒቕያ ጉባኤ

- ናይ ክርስቶስ ኣምላኽነት ኣረጋገጹ
- ክርስቶስ
 - ፍጹም ሰብ ፍጹም ኣምላኽ
 - ካብ ኣብ ዝተወልደ
 - ምስ ኣብን መንፈስ ቅዱስን ማዕረ ዝኾነ
 - ካብ ኣምላኽ ዝተረኸበ ኣምላኽ
 - ካብ ብርሃን ዝተረኸብ ብርሃን
 - ንድሕነት ደቂ ሰባት ዝተወልደ

ውሳኔ ናይ ኒቕያ ጉባኤ

- አርዮስን ሰዓብቱን ተወጊዞመ ካብ ቤ/ክ ተፈልዮም ናብ ኢላሪያ ዝተባህለ ቦታ ከም ዝስደዱ ተገብረ
- በዚ ጉባኤ እዚ ሓድነት ቤ/ክ ከም ዝዕቀብ ተገብረ
- መናፍቓን ዝግብኡም መቐጸዕቲ ተቐበሉ
- እቲ ቐኑዕ ዶግማ ቤ/ክ ከም ዝጸንዕ ተጌሩ ነዚ ዘነጽር ናይ እምነት መርገጺ **ጸሎተ ሃይማኖት** ተኣወጀ

ተወሳኺ ውሳኔታት ናይ ኒቕያ ጉባኤ

○ ናይ ትንሳኤ ዕለት

- ሰንበት በዓል ትንሳኤ ከም እትኸውን ጉባኤ ተሰማመዔ
- ቤ/ክ ግብጺ ኸኣ ብዛዕባ ናይቲ ዕለት ክብሪ ዝገልጽ ጽሑፍ ዓመታዊ ንምእመናን ክትዘርግሖ ጉባኤ ተሰማመዔ

○ ዳግማይ ጥምቀት

- ጥምቀት ሓንሳብ ጥራይ ይግበር
- ሃይማኖቱ ኪሒዱ ኔሩ እንተ ተመልሰ ይንሳሕ

ተወሳኺ ውሳኔታት ናይ ኒቕያ ጉባኤ

- አገልገልቲ ቤ/ክ ክምርዓዊን ሓዳር ክገብሩን ከም ዝኸለሉ
 - ብጀካ ጳጳሳት ካልኣት ተፈቓደሎም
- አገባብን ስርዓትን ቤ/ክ
 - 20 ዝኾኑ ዓንቀጻት
 - ስልጣን ፓትሪያርክ
 - ብዘይ ፍቓድ ጳጳሳት ካብ ቦቶኦም ከምዘይንቃሳቸሉ
- ጉባኤ ኒቕያ ብዓቢ ዓወት ተዛዘመ

ካልኦይ ጉባኤ ቀረጥንጥንያ (381)

- The council of Constantinople
- አብ ራብዓይ ክፍለዘመን ሓድሽ ሓሳብ ከተኣታቶ ጀመረ
 - መንፈስ ቅዱስ ኣምላኽ ድዩ? ገለ ሰባት ኣምላኽ ኣይኮነን ክብሉ ጀመሩ (pneumatomachi)
- ንጉስ ትኡዴዕዩስ (Theodosius) ብዛዕባ መንፈስ ቅዱስ ዘትዮም ሓድነት ቤ/ክ ክሕሎ ጉባኤ ክግበር ጸወዔ

ካልኣይ ጉባኤ ቊስጥንጥንያ (381)

- ብ 381ዓ.ም ኣብ ቊስጥንጥንያ ተገብረ
- 150 ዝኾኑ ሊቃውንቲ ተሳቲፎም
- ኣቦ መንበር ናይ እስክንድርያ ሊቀ ጳጳስ ቀዳማይ ጢሞቴዎስ ነበረ
- ኣብቲ ጉባኤ ቀንዲ ተዋሳኢቲ ዝነበሩ
 - ኣባ ጎርጎርዮስ ዘእንዚናዙን
 - ኣባ ጎርጎርዮስ ዘኑሲስን



ጉባኤ ቊስጥንጥንያ ዝተኻየደሉ ቤ/ክ

ምክንያት ናይቲ ጉባኤ

○ ናይ መቅደንዮስ (Macedonius) ክሕደት

- መቅደንዮስ ናይ ቊስጥንጥንያ ጳጳስ እዩ ኔሩ

- “መንፍስ ቅዱስ ኣምላኽ ኣይኮነን፡ ናይ ኣብን ወልድን ልሕኽ እዩ”

ምክንያት ጉባኤ ቀሳፍንጥንጥንያ

- ናይ **አቡሊናርዮስ** (Apollinarius) ክሕደት
 - ናይ ሎዲቅያ ኤጲስቆጶስ ዝነበረ
 - “ወልድ ብመለኮቱ ምስ ኣብ ማዕረ እዩ፡ ካብ ቅድስቲ ድንግል ማርያም ነፍስን ኣእምሮን ዘይብሉ ስጋ ለበሰ። ነቲ ዝለበሰ ስጋ ግና መለኮት ነፍስን ኣእምሮን ኮኖ።” ክርስቶስ ናይ ሰብ ነፍሲ ስለዘየብሉ ሓጢአት ክገብር ኣይከኣለን።
 - እዚ ነቲ ናይ ድሕነት መገዲ ዘሰናኸል ክሕደት እዩ

ምክንያት ጉባኤ ቀረጥንጥንያ

○ ተውሳኺ ጉዳያት አብቲ ጉባኤ ዝተላዕሉ

- ውሳኔታት ጉባኤ ኒቅያ ዳግማይ አጽድቑ
- ጳጳስ ብዘይ ፍሉይ ፍቓድ ካብ ቦታ ናብ ቦታ ከዘዋውር ከምዘይከእል

ውጽኢት ጉባኤ ቀላሽጥንጥንያ

- ውሳኔታት ጉባኤ ኒቅያ ዳግማይ አጽዲቆም ንኣርዮስን ሰዓብቱን አወገዘዎም
- ንመቅደንዮስን ንኣቡሊናርዮስን ብውግዘት ፈለይዎም
- መንፈስ ቅዱስ ምስ ኣብን ወልድን ማዕረ ምዃኑ ዚገልጽ ጽሑፍ ኣብ ልዕሊ እቲ ብጉባኤ ኒቅያ ዝተወሰነ ጸሎተ ሃይማኖት ወሰኹሉ

ውጽኢት ጉባኤ ቀዳሳማዊ

- “ወንጌልን በመንፈስ ቅዱስ እግዚእ ማሳየዋል፡ ዘሰረጸ እም ኣብ፡ ንስግድ ሎቱ ወንሰብሐ ምስላ ኣብ ወወልድ፡ ዘነበበ በነብያት፡ ወንጌልን በኣሓቲ ቅድስት ቤተ ክርስቲያን እንተ ላዕለ ኹሉ ጉባኤ ዝሓዋርያት፡ ወንጌልን በኣሓቲ ጥምቀት ለስርየተ ኃጢአት፡ ወንሴፎ ትንሳኤ ሙታን ወሕይወተ ዘይመጽእ ለዓለመ ዓለም”

ሳልሳይ ጉባኤ ኤፌሶን

- ብዙመን ቴዎድሮስ ኣብ ብዓለ ጴንጤቆስጤ ኣብ እንዳ ማርያም ቤ/ክ ብ431 ዓ.ም ኣብ ኤፌሶን ተገብረ
- ምኽንያት እቲ ጉባኤ
 - ናይ ቊስጥንጥንያ ሊቀ ጳጳስ ዝነበረ ናይ **ንስፒሮስ** ክሕደት



በግሪክ ዝተጻሕፈ ቅዳሕ ናይ ጉባኤ ኤፌሶን

ክሕደት ንስጥሮስ

- ንስጥሮስ ምስ 16 ጳጳሳትን ብወተሃደራት ተዓጂቡ እዩ ኣብቲ ጉባኤ ተሳቲፉ
- ንስጥሮስ ምስ ንጉስ ቴዎድሮስ ጥቡቕ ርክብ ነበሮ
- ንስጥሮስ ድምጹ ጥዑም ፍሉይ ክእለት ዘረባ ነበሮ

ክሕደት ንስጥሮስ

- “እግዚአብሔር ወልድ ናብዚ ዓለም መጺኡ ካብ ቅድስቲ ድንግል ማርያም ከይተወልደ ኸሎ፡ ወዲ እግዚአብሔር ኣብ ስለ ዝኾነ ምስ ኣቡኡ ማዕረ እዩ። ካብ ቅድስቲ ድንግል ማርያም ምስ ተወልደ ግና ኣካሉ ክልተ እዩ። እቲ ሓደ ወዲ እግዚአብሔር፡ እቲ ሓደ ወዲ ማርያም እዩ። ኣምላኽ ካብ ሰብ ክውለድ ስለ ዘይከኣል፡ **ቅድስቲ ድንግል ማርያም ወላዲት ሰብ ደኣ እምበር ወላዲት ኣምላኽ ኣይኮነትን**”

ከሕደት ንስጥሮስ

- ካብ ማርያም ዝተወልደ ዕሩቕ ብእሲ እዩ ኢሉ ይኣምን
- “ሶብ ተራከቦ ወልደ እግዚአብሔር ለወልደ ማርያም በዮርዳኖስ ረሰዮ ኣምላክ በጸጋ”።
- መልኮት ድሕሪ ጥምቀት እዩ ተውሂድዎ
- ማይ ብቡምባ ከም ዝሓልፍ፡ ቃል ድማ ብማህጸን ማርያም ሓለፈ፡ ስለዚ ማርያም ወላዲት ሶብ ደኣ እምበር ወላዲት ኣምላኽ ኣይትበሃልን”

ክሕደት ንስጥሮስ

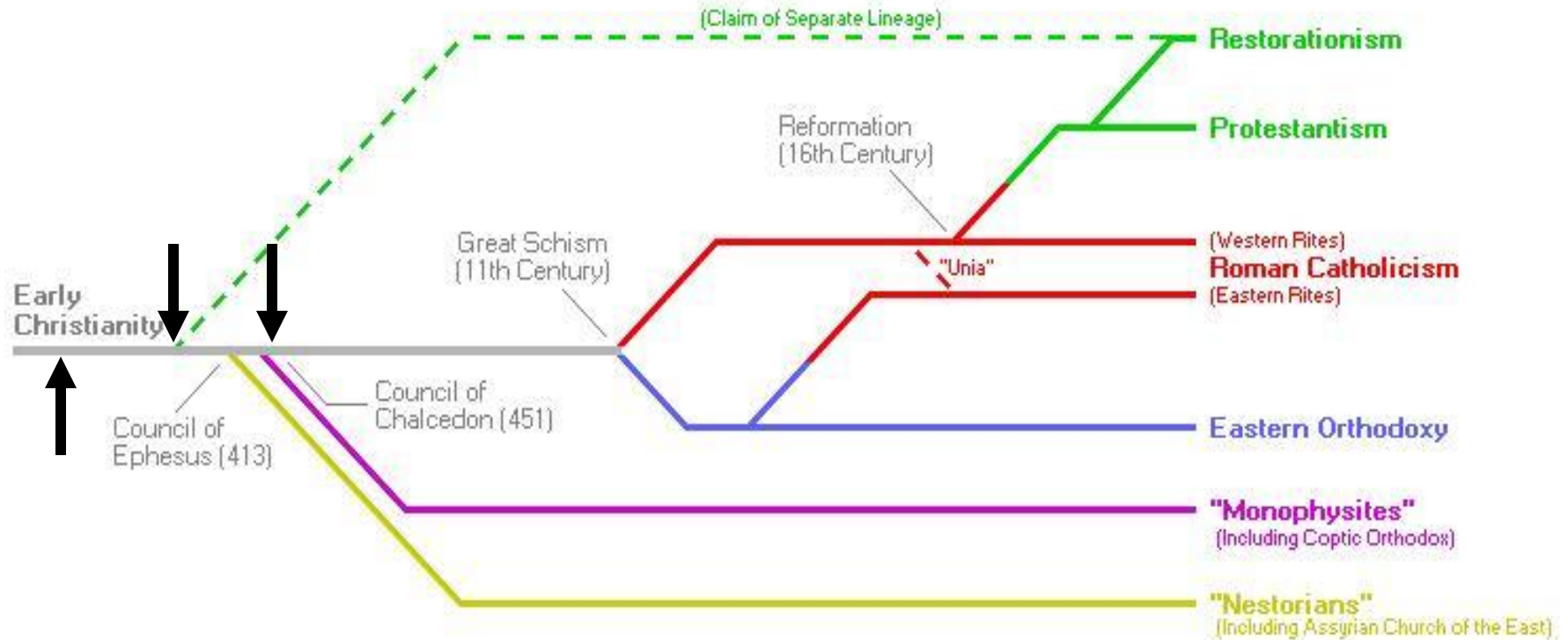
- ነዚ ናይ ንስጥሮስ ክሕደት ካብ ፈለማ ዝተቃወሞ ቅዱስ ቄርሎስ ናይ እስክንድርያ ፓትርያርክ ዝነበረ እዩ
- ንስጥሮስ ካብ ጌግኡ ክምለስ ብዙሕ ተለሚኑ ግን ብትዕቢት ተመሊኡ ክምለስ ፍቓደኛ ኣይነበረን

ውጽኢት ጉባኤ ኤፌዴሪን

- ንንስፕሮስ አወጊዞም ካብ ቤ/ክ ፈለይዎ
- ክርስቶስ ምስ ኣብን ምስ መንፈስ ቅዱስን ማዕረ ምዃኑን፡ ቅድስቲ ድንግል ማርያም ከኣ ወላዲት ኣምላኽ ምዃናን ኣረጋገጹ።
- “ድንግል ማርያም ንኣምላኽ ብሰጋ ስለ ዝወለደቶ ብኣማን ወላዲተ ኣምላኽ እያ”

ድሕሪ ሰለስተ ጉባኤታት

- ኣብዘን ሰለስተ ጉባኤታት ቤ/ክ ሓንቲ ነበረት፡ ፍልልይ ኣይነበራን
- ድሕሪ ዘን ሰለስተ ጉባኤታት ግን ቤ/ክ ከትፈላለ ጀመረት



ሕቶ

- አርዮስ አበየናይ ጉባኤ ተወገዘ
 - ጉባኤ ኒቕያ
 - ጉባኤ ቁስጥንጥንያ
 - ጉባኤ ኤፌሶን

ሕቶ

○ አርዮስ አበየናይ ጉባኤ ተወገዘ

- ጉባኤ ኒቕያ

○ ጉባኤ ቁስጥንጥንያ

- ጉባኤ ኤፌሶን

ሕቶ

- ማርያም አበየናይ ጉባኤ ወላዲተ አምላኽ ምኅና ተረጋጊዶ
 - ጉባኤ ኒቅያ
 - ጉባኤ ቁስጥንጥንያ
 - ጉባኤ ኤፌሶን

ሕቶ

- ማርያም መዓስ ወላዲተ ኣምላኽ ምዃና ተረጋጊጹ
 - ጉባኤ ኒቕያ
 - ጉባኤ ቁስጥንጥንያ
 - ጉባኤ ኤፌሶን